

VERSLAG

VAN DE NAAMKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1968

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1968—1969

COMMISSIE VOOR
NAAMKUNDE EN NEDERZETTINGSGESCHIEDENIS
Uerslag over 1968

Commissie

De commissie verloor in het afgelopen jaar op 6 december haar lid Mr. S. J. Fockema Andreae, die van 15 februari 1961 tot 4 april 1966 haar voorzitter is geweest. Zijn overlijden betekent voor de afdeling Naamkunde een gevoelig verlies. In de Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam zal de secretaris in de nog te verschijnen aflevering 3/4 van jaargang XLIV een In Memoriam aan de overledene wijden.

De commissie vergaderde op 9 april. Op deze vergadering werd besloten de naam van de commissie te wijzigen in: Commissie voor Naamkunde en Nederzettingsgeschiedenis. Tevens werden in deze vergadering tot nieuwe leden benoemd Mevr. Dr. M. K. E. Gottschalk en Dr. P. L. M. Tummers, die beiden deze benoeming aanvaardden.

Vragenlijsten

Voor het Nederlands Instituut van de Universiteit van Nijmegen werd vragenlijst no 9 aan de medewerkers toegezonden, waarin gevraagd is naar de adjectieven die van plaatsnamen gevormd worden. In het verslagjaar kwamen 897 ingevulde lijsten terug.

Symposia

Op 14 december organiseerde de commissie in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam een symposium, waarop Dr. M. Gysseling en Prof. Dr. A. E. Verhulst, beiden uit Gent (België), respectievelijk spraken over: Nederzettingen in de Nederlanden, Noord-Frankrijk en Noord-west-Duitsland, en over: Nederzettingen uit de vroege Middeleeuwen historisch benaderd: ingaheim, sali, kouter. Het verslag van dit symposium zal verschijnen in de reeks „Bijdragen en Mededelingen der Naamkundecommissie”, als deel XXV.

Uitgaven en publikaties

Van de gezamenlijk met de Vereniging voor Naamkunde te Leuven uitgegeven „Mededelingen” verscheen de aflevering 1/2 van de 44e jaargang (1968). Aflevering 3/4 zal in maart 1969 verschijnen.

Als deel XXIV van de „Bijdragen en Mededelingen der Naamkundecommissie” verscheen onder de titel „Watervamen in Limburg en Drenthe” het verslag van de lezingen, gehouden door Dr. P. L. M. Tummers en de secretaris tijdens het symposium van 4 november 1967.

In de „Mededelingen van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen” no 20, jaargang 1968 schreef Drs. R. Ren-

tenaar een artikel over „Veldnamen in Warmenhuizen”. Tevens schreef hij in Terravisie, een uitgave van de Cultuurtechnische Dienst, jaargang 5, no 3 over „Veldnamen”. Dit artikel werd opgenomen in De Rechte Voor, een uitgave van de Nederlandse Heidemaatschappij, jaargang 20, nos 11 en 12.

Van de hand van de secretaris verscheen in de Fibulareeks no 22 een publikatie over „De Franken, hun optreden in het licht der historie” en in Philologia Frisia Anno 1966 een artikel over „Plaatsnamen in West-Friesland”.

In het Tijdschrift voor Geschiedenis, jaargang 81, no 1, schreef de heer Rentenaar een artikel over „Geschiedenis en Nederzettingsgeografie”, terwijl Drs. R. E. Künzel in het tijdschrift „Zuid-Holland”, jaargang 14, no 2, een artikel schreef over „Hoe verlaat men een ivoren toren?”.

De secretaris gaf op 30 april een gastcollege aan de Universiteit van de Sorbonne te Parijs en op 25 en 26 juni aan het Institut für deutsche und germanische Philologie van de Karl-Marx Universität te Leipzig. Op 22 juni hield hij voor de Afdeling Historische Geografie van het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap een voordracht over „Plaatsnamen in Rijnland”, terwijl hij op 18 oktober voor de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde sprak over „Toponymie en nederzettingsgeschiedenis”. Op 13 november sprak hij voor de School voor Journalistiek over het werk van de Centrale Commissie.

Het bureau werd op de medewerkersbijeenkomsten te Hoorn (16 maart) en Grave (23 november) vertegenwoordigd door de heer Rentenaar, op die te Middelharnis (8 juni) door de heer H. Buitenhuis en op die te Koevorden (5 oktober) door de secretaris.

Veldnamen

Tot 1 augustus onderhield de heer Buitenhuis de contacten met de medewerkers aan het verzamelen van de veldnamen. Nadat de heer R. van der Veer op genoemde datum in vaste dienst getreden was, nam hij deze werkzaamheden van de heer Buitenhuis over. Tevens werd hij belast met de bewerking van het veldnamenarchief. De voorraad veldnamen op lijsten, kaarten en fiches is gestegen tot ruim 135.000. Nu de heer van der Veer in vaste dienst is getreden, kan hij regelmatig doorwerken aan het dupliceren en systematiseren van het omvangrijke materiaal.

De werkgroepen in Twente, Hardenberg, Gramsbergen, Ommen en Olst zetten ook dit jaar hun werkzaamheden voort. Ook in Venray is een groep begonnen met het verzamelen van de namen van deze gemeente.

Van de navolgende medewerkers ontving het bureau kaarten, fiches en/of lijsten: S. Keuning, Veenwouden; A. en M. van Sleuwen, Boekel; L. van Minderhoud, Dungen; J. de Baan, Spijkenisse; H. Sterken Rzn.,

Den Hulst (voor Staphorst); G. Boot, Deventer (uit archieven van Deventer en omgeving), A. G. van Dalen, Reden (uit Archieven van Huis Bergh); Tom Peet, Twello; Ir. J. A. Jacobs, Hoeven (voor Borgvliet); Nederlandse Jeugdbond ter bestudering van de geschiedenis, afdeling Breda, werkgroep Haagse Beemden (voor Breda); J. Verrips, Kuilenburg; B. Thiesen, Meerlo; J. Vredenberg, Haaksbergen (voor Terwolde en Nijbroek).

De heer C. D. Nagtglas heeft zijn werkzaamheden voor het verzamelen van de veldnamen in de provincie Noord-Holland vrijwel voltooid. Aan het einde van het jaar kon hij kaarten en fiches inleveren van de navolgende gebieden: Sammerspolder; Oningepolderde landen onder Egmond; Wimmenumpolder, Sluispolder, Zuurvenspolder, Zuider- en Midden-Rekerpolder, Noord-Rekerpolder en Mangel, Oudburgerpolder, Aagtdorperpolder, Groeterpolder, Groot Dammerpolder en Pettemer Hargerpolder. Tevens zette hij zijn werkzaamheden in Delfland voort, terwijl hij begonnen is aan een onderzoek in de Alblasserwaard. Het komende jaar hoopt hij zijn werkzaamheden in Waterland en de Zaanstreek te kunnen voltooien.

Nederlands Repertorium van Familienamen

Het tellen en controleren van de familienamen werd ook dit jaar onder leiding van de heer Buitenhuis voortgezet. Naast zijn andere werkzaamheden heeft de heer N. M. Stolk dit jaar de telling van de namen in de provincie Noord-Holland (behalve Amsterdam) voortgezet. Wegens ziekte was de heer A. J. Poolman vrijwel het gehele jaar uitgeschakeld bij het tellen en controleren van de namen van de gemeente Rotterdam. De heer Mr. H. U. Thoden van Velzen, die geheel belangeloos zijn medewerking verleent, hoopt in 1969 gereed te komen met het samenstellen van de frequentielijst van de provincie Gelderland.

Dit jaar verscheen deel VI van het Repertorium, de provincie Overijssel, ingeleid door Prof. Dr. K. Heeroma, met medewerking van de heer R. A. Ebeling. De voorzitter nam op zich de inleiding te schrijven voor deel VII over Amsterdam. Dit deel zal in 1969 verschijnen. Prof. Heeroma heeft zich bereid verklaard de inleiding voor het deel Gelderland te schrijven, terwijl de heer Buitenhuis dit zal doen voor de gemeente 's-Gravenhage. Ondanks moeilijkheden bij de controlewerkzaamheden hoopt de commissie het laatstgenoemde deel in 1969 en het deel Gelderland in het voorjaar van 1970 te kunnen laten verschijnen.

Overige werkzaamheden

Ook dit jaar ontving het bureau van de commissie weer vele brieven om inlichtingen. Vragen betreffende toponymische onderwerpen werden beantwoord door de secretaris en de heer Rentenaar; die betreffende anthroponymische onderwerpen door de heer Buitenhuis. Voor het familienamenmateriaal van de Volkstelling 1947 bestond ook dit jaar weer

veel belangstelling. Ruimtegebrek maakte het meermalen noodzakelijk onverwachte bezoekers op een afgesproken datum terug te laten komen. Daar de meeste bezoeken gebracht werden door hen die zich met genealogisch onderzoek bezig houden is aan de Nederlandse Genealogische Vereniging verzocht aan haar leden te berichten zoveel mogelijk met een bezoek aan het familienamenarchief te wachten tot het bureau van de commissie een andere huisvesting heeft gekregen.

De heer Rentenaar voltooide dit jaar de Index op het Groot Charterboek van de Graaven van Holland van Van Mieris. Voor het persklaar maken hiervan kreeg hij assistentie van Mej. M. Eadie, die na het vertrek van Mevr. J. van de Heuvel-Padt tijdelijk in dienst trad van het bureau. De commissie hoopt de Index in 1969 te kunnen laten verschijnen.

Per 1 augustus trad in dienst Drs. R. E. Künzel, die voordien werkzaam was voor de Commissie voor het Altdeutsches Namenbuch van de Arbeitsgemeinschaft der historischen Kommissionen und Landesgeschichtlichen Instituten. Hij zal voor de bureaus van de Centrale Commissie archivalische opzoekingen verrichten. Daarnaast zal hij zich bezig houden met het verzamelen van de oudste plaatsnamen in Nederland.

De voorzitter, de secretaris en de heer Buitenhuis, beide eerstgenoemden als lid en de laatstgenoemde als plaatsvervangend lid, onderhielden het contact met de Amsterdamse Commissie voor de Straatnamen.

Woordenlijst

De voorzitter en secretaris woonden ook dit jaar weer enkele vergaderingen bij van de Nederlands-Belgische Woordenlijstcommissie, die de wettelijke regeling van de schrijfwijze der Nederlandse plaatsnamen voorbereidt. De secretaris werd verder benoemd tot secretaris van de Commissie voor de Buitenlandse Aardrijkskundige Namen.

Bibliotheek

De bibliotheek van het bureau werd door aankoop en schenking in belangrijke mate uitgebreid.

Allereerst dient vermeld te worden dat het bureau van de commissie van het Instituut voor Naamkunde te Leuven voor onbepaalde tijd in bruikleen ontving de dubbelen van de daar aanwezige naamkundige licentiaatsverhandelingen. Dat deze zeer kostbare collectie, die alleen al als materiaalverzameling uniek is, nu ook in ons land te raadplegen is, zal zeker het onderzoek in Nederland en Vlaanderen nog nauwer op elkaar betrekken.

De kaartenverzameling kon weer uitgebreid worden met de dit jaar verschenen bladen van de Bodemkaart van Nederland (schaal 1 : 50.000). Door bemiddeling van de Ministers van Onderwijs en Wetenschappen en van Defensie ontving het bureau opnieuw een aantal bladen van de chromotopografische kaarten des Rijks (schaal 1 : 25.000) van de Topo-

grafische Dienst te Delft. Door bemiddeling van het Ministerie van Waterstaat ontving het bureau wederom een aantal kaarten van de nieuwe uitgave van de Waterstaatskaart van Nederland.

Naast de normale uitbreiding van de verzameling door aankoop van nieuwverschenen boeken en kaarten valt speciaal te vermelden de aanschaf van het „Groot Placaet en Charterboek van Vriesland” (1768-1793) en van het „Groot Placaet-boeck der Staten Generael” (1658-1770). De namen van de schenkers zijn in de bijlage vermeld.

De bibliotheek en de verzamelingen van het bureau werden ook dit jaar door velen geraadpleegd, waarbij de ambtenaren dikwijls tijdrovende assistentie moesten verlenen.

Bezoekers

Naast de hierboven vermelde bezoekers dient nog het bezoek aan het bureau vermeld te worden van: Prof. Dr. H. Draye, Dr. M. Gyseling, Prof. Dr. O. Leys, Prof. Dr. K. Roelandts en Prof. Dr. A. E. Verhulst, allen uit België.

Financiën

Voor het financiële beheer moge worden verwezen naar de rekening en verantwoording der Centrale Commissie.

Namens de commissie:

P. J. MEERTENS, *voorzitter*
D. P. BLOK, *secretaris*

BIJLAGE

Lijst van personen en instellingen die in 1968 publikaties schonken aan het Naamkundebureau:

Algemeen Rijksarchief; J. de Baan; Dr. D. P. Blok; Dr. J. K. de Cock; J. Dekker Jzn; Dienst Gemeentewerken Rotterdam; Directie Algemene Dienst van de Rijkswaterstaat; Frans Walkate Archief te Kampen; Gemeentearchieven van: Alkmaar, Amsterdam, Breda, Dordrecht, Gouda, Leiden, Maassluis en Naaldwijk; Gemeentebesturen van Steenbergen en Stolwijk; Mr. H. Hardenberg; Heemraadschap van de Mark en Dintel; Hoogheemraadschap van Rijnland; Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur; Juridisch Instituut, Afdeling Rechtsgeschiedenis, Universiteit van Amsterdam; Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; Mw. C. List; Dr. P. J. Meertens; Ministerie van Financiën; Jac. H. Oudt; Provinciale Inspectie van de gemeente- en waterschapsarchieven in Zuid-Holland; Drs. R. Rentenaar; Rijksarchieven in Friesland, Gelderland en Groningen; Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders; Prof. Dr. St. Sonderegger, Zürich; Streckarchivariaten van Land van Cuyk en van Peelland.